

Список використаних джерел

1. Альтернативне вирішення спорів (медіація). URL:<http://avantgardelaw.webnode.com.ua/mediation/> (дата звернення: 20.10.2022).
2. Бородін Є. Медіація як основа громадянського діалогу: неоінституціональний аспект URL: <http://www.dridu.dp.ua> (дата звернення: 21.10.2022).
3. Гаврилишин А. П. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів. *Науковий Вісн. Херсон. держ. ун-ту*. 2014. №5. Т. 1. С. 275-278.
4. Петришин Л. Й. Роль соціального працівника як медіатора у врегулюванні конфліктів. *Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*, 2017. Вип. 24 (2-2017). Ч.2. С. 163 – 171.

Вікторія Гриценко

студентка 4 курсу бакалаврату спеціальності
232 Соціальне забезпечення, Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

Алла Рижанова

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та менеджменту СКД,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
м.Суми

РОЗРОБКА ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЖІНОК, ЯКІ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Автори на підставі результатів теоретичного дослідження та діагностики реального стану соціального захисту жінок, які зазнали насильства в сім'ї, обґрунтовують напрями розробки програми вдосконалення діяльності обласного Центру соціально-психологічної допомоги щодо підвищення рівня самооцінки жінок-жертв домашнього насилля.

Ключові слова: *жінки, самооцінка жінок, програма соціального захисту жінок, центр соціально-психологічної допомоги.*

Проблема насильства над жінками є глобальною, зокрема порушення прав людини і прав члена родини стосовно жінок відбуваються і в Україні. Складність її вирішення полягає в тому, що не кожна жінка наважується

відкрито заявити про наявність насильства в сім'ї, вважаючи таку поведінку чоловіків стереотипною, що лише підвищує рівень агресії в родині. Доведені до відчаю, а іноді травмовані фізично, жінки разом з дітьми біжать з дому «світ за очі». Демократичні країни накопичили чималий досвід соціального захисту жінок, які зазнали насильства в сім'ї, у різноманітних притулках. Проте завданням таких соціальних закладів є не лише дати скривдженій жінці тимчасовий дах над головою та засоби для існування, але відновити її самооцінку, відчуття власної гідності та соціальну суб'єктність, щоб вона мала можливість захищати себе сама.

Правовими основами вирішення цієї проблеми є Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Постанова Кабінету Міністрів України «Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі». Попередження та протидію насильству над жінками в сім'ї досліджували: О.Баранова, А.Галай, А.Дорош, О.Ломакіна, Г.Попов, Н.Федорович та інші. Мета публікації на підставі виявлення сучасного стану захисту жінок, які зазнали насильства в сім'ї, обґрунтувати напрями програми підвищення самооцінки жінок в центрах соціально-психологічної допомоги.

Домашнє насильство, за Законом, трактується, як «діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільне проживають однією сім'єю, але не перебувають у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь»[1]. Насильство в сім'ї, соціальна дискримінація ведуть до зниження соціального статусу жінки і є формами насильства над її особистістю, які призводять до зниження самооцінки у жінок. За О. Стадник, самооцінка – це психологічне і емоційне відчуття себе, віра в себе, оцінювання особою самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей [3]. Отже, насильство над жінкою в сім'ї фактично спричиняє втрату нею себе, знищення її соціальної суб'єктності. Отже, завдання соціального захисту жінок, які зазнали насильства у сім'ї, не лише прихистити їх на певний час, але й сприяти відновленню їх самооцінки до норми.

Діагностування існуючого стану соціального захисту зазначеної категорії жінок відбувалося в місті Суми, оскільки заплановане у довоєнний час відкриття притулку для скривджених у родині жінок не відбулось, то аналізуємо досвід Сумського обласного центру соціально-

психологічної допомоги, який ними опікується. Станом на 2021 рік в Центрі проживало 16 жінок- жертв домашнього насилля. Головним завданням Центру щодо них є надання комплексної допомоги (психологічних, соціально-побутових, соціально-педагогічних, соціально-медичних, інформаційних, юридичних послуг тощо) для повернення їх до нормальних умов життя. Ретельно проаналізувавши діяльність Центру виокремимо позитивні складники соціального захисту скривджених жінок: наявність якісного та безпечного прихистку; проведення щоденної профілактичної роботи; надання корекційно-реабілітаційних послуг та психологічної допомоги; наявність компетентних фахівців, які застосовують різноманітні методи роботи (просвітницькі, навчальні, консультативні, терапевтичні, організаційні, адміністративні тощо); наявна прекрасна матеріально-технічна база (приспосовані кімнати, санвузли, кухня, аудиторії для занять, кімнати відпочинку, ігрові куточки); гарантована безпека жінкам (адреса Центру не розголошується); застосування психологічного самозахисту соціальними працівниками (для уникнення професійного вигорання та маніпулювання з боку постраждалих від насилля жінок) і навчання психологічному самозахисту клієнтів.

Однак, вважаємо, діяльність Центру була би ефективнішою за умов: вдосконалення активності закладу в кіберпросторі (відсутній сайт Центру, немає сторінок в соціальних мережах, немає інформації про проблему, алгоритм діяльності у випадку домашнього насилля, про заклад в доступних для жінок порталах); об'єднання зусиль Центру у вирішенні проблем скривджених жінок з іншими закладами територіальної громади (з медичним, соціокультурними закладами, з органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями тощо); створення сприятливих умов для культурного дозвілля (танці, малювання, співи, вишивка тощо), щоб жінка-жертва швидше пристосувалася до нового ритму життя, розрадила себе, зрозуміла, що вона самоцінна.

Рівень самооцінки жінок-жертв домашнього насилля в Центрі виявляли за «Шкалою В.Занга». Бланк-опитувальник заповнили всі 16 жінок, з яких адекватної самооцінки (44 б.) у жодної жінки не було виявлено. Середній ступень тривожності був у шістьох (37%) жінок (від 50 до 59), тобто самооцінка вже потребує корегування, 7 жінок (44%) мали низьку самооцінку (60-74) та 3 (19%) – критично знижену самооцінку (75-80). Результати діагностики самооцінки жінок-жертв домашнього насилля засвідчили, що необхідна цілеспрямована діяльність Центру з її відновлення. Наднебезпечним виявився четвертий рівень – критично зниженої самооцінки, що проявлявся у трьох жінок у надмірній критичності, повній відсутності самоаналізу, постійній педантичності,

абсолютно відсутній самоактуалізації. Вочевидь, у даному випадку вже потрібна допомога психотерапевта, щоб вивести жінок з критичного стану. Сім жінок з низькою самооцінкою демонстрували постійне обмеження себе у власних бажаннях, не мали власної думки та залежали від оточуючих, самоаналіз у них майже відсутній, у більшості випадків присутня педантичність, відбувається пасивна самоактуалізація. Ця група жінок в першу чергу потребує умов для напруження інтелекту та розвитку культури особистості. У шести жертв домашнього насилля з середнім рівнем самооцінки спостерігався іноді самоаналіз, педантичність була в цілому помірна. При цьому прагнення до розвитку вони не мають, але присутнє бажання самоактуалізуватися, самовиразитися без будь-якого особистісного зростання.

Отже, діагностики соціального захисту жінок-жертв домашнього насилля в Центрі соціально-психологічної допомоги та рівня самооцінки самих жінок допомогли виявити «слабкі» місця цього захисту та зміст Програми.

Програма соціального захисту жінок, які зазнали насильства в сім'ї, спрямована на вдосконалення діяльності Центру соціально-психологічної допомоги на підвищення самооцінки цих жінок, що сприятиме у подальшому відновленню їх спроможності до самозахисту від домашнього насилля.

Провідним суб'єктом програми є психолог Центру, який має створити мультидисциплінарну команду для вирішення проблеми соціального захисту жінок з низькою самооцінкою. Тому Програма за змістом повинна мати два етапи – підготовчо-організаційний (для залучення представників соціальних, соціокультурних, громадських закладів, організацій, установ тощо для створення мультидисциплінарної команди) та основний (реалізація напрямів та змісту щодо підвищення рівня самооцінки жінок-жертв насилля в сім'ї). Зрозуміло, що об'єктами реалізації Програми є жінки з середнім рівнем, низьким рівнем, критично низьким рівнем самооцінки, які зазнали насилля в родині та перебувають в Центрі соціально-психологічної допомоги.

Напрямами діяльності з жінками-жертвами мають бути такі, як: зниження педантичності, сприяння формуванню адекватного уявлення про себе, розвиток самоаналізу, вмінь самоактуалізації, невимушеності, спонукання до саморозвитку, до вдосконалення культури особистості, до самовираження та самореалізації. Зрозуміло, що робота має проводитися у групах відповідно до наявного рівня самооцінки жінок та зважаючи на їх потреби й здібності, стимулюючи їх активність та самостійність, уникаючи розвитку у них споживацтва, щоб жінки не «завислі» на Центрі, а стали спроможні самостійно захищатися від агресорів-маніпуляторів.

Таким чином, Програма має ґрунтуватися на діяльності широкого кола фахівців територіальної громади, щоби сприяти реалізації змісту підвищення рівня самооцінки жінок-жертв домашнього насилля. Перспективами подальших розвідок є доопрацювання технологічного та результативного компонентів Програми, її реалізація та аналіз ефективності.

Список використаних джерел

1. Закон України Про запобігання та протидію домашньому насильству. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/655-2018-%D0%BF>
3. Стадник Оксана Про самооцінку <https://verde.lviv.ua/samoocinka#:~:text>

Катерина Завадська

студентка,
Сумський державний університет
м. Суми

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ВІДПОВІДЬ НА КАТАСТРОФИ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Управління надзвичайними ситуаціями – це процес ефективної підготовки до катастроф і реагування на них. Воно передбачає стратегічну організацію ресурсів для зменшення шкоди, системний підхід до управління для запобігання катастрофам, готовності, реагування та відновлення [5].

Наскільки б розвиненим не було сучасне суспільство, проблеми правильного реагування на катастрофи, відновлення, соціальна стійкість після надзвичайних ситуацій, вразливість людей не лише до рукотворних, а й природних лих, залишаються актуальними. Згідно зі статистикою, у 2021 р. було зафіксовано 432 катастрофи, пов'язані зі стихійними лихами у всьому світі, у результаті яких загинуло 10 492 осіб. Переважними у подібних випадках є повені: 223 випадки у 2021 р., у порівнянні з 163 – середньою кількістю повеней, зареєстрованих у 2001-2020 рр. [1].

Одним із прикладів відповіді на катастрофу є діяльність соціальних працівників, волонтерів та постраждалих від природного лиха в результаті Бамського землетрусу 2003 р., що стався на південному сході Ірану [2].

Зважаючи на підвищений рівень вразливості людей одразу після